مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳

Urban managment
No.76 Autumn 2024

۱۱۵-۱۲۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۰۶ تاریخ پذیرش نهایی : ۱۴۰۳/۰۹/۲۷

تبیین و ارزیابی دین‌باوری با رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی در کشور (مطالعه موردی: تهران بزرگ)

علی ضرونی*: دکتری مدیریت ایمنی ترافیک، دانشگاه امام حسن (ع)، تهران، ایران.

چکیده

در این پژوهش رابطه باورهای دینی و گرایش رانندگان به تخلفات رانندگی با شناسایی دو هدف شناخت رابطه بین باورهای دینی و عمل به وظایف دینی و گرایش رانندگان به تخلفات درصدد پاسخ به این سؤال است که باورهای دینی و مذهبی چه رابطه‌ایی با گرایش رانندگان به رفتارهای مثبت رانندگی دارد؟ این تحقیق از لحاظ روش تحقیق از نوع تحقیق همبستگی است. جامعه آماری کلیه خودروهای سواری متخلف شهر تهران به تعداد ۲۷,۹۷۶,۷۵۲ است. تعداد نمونه‌ها از این خودروها ۳۸۴ نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری نیز احتمالی چندمرحله‌ای خوشه‌ای بوده و تحلیل‌های آماری از قبیل آمارهای توصیفی آزمون کای دو، آزمون فریدمن، نمودارهای آماری و... با نرم‌افزار «اس پی ال اس» انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین دو متغیر باورهای دینی و عمل به وظایف دینی با گرایش رانندگان به تخلفات رابطه معنی‌دار اما معکوسی وجود داشته است و نتایج نشان می‌دهد لذا روحانیون و علمای کشور با توجه به اینکه سطحی قابل‌توجهی از افراد جامعه و شهروندان به نصایح و تذکرات آن‌ها توجه می‌کنند، می‌تواند در آموزش و تعلیم رفتار ترافیکی در جنبه‌های مختلفی موفق عمل نماید که با ارتقاء باورهای دینی و عمل به وظایف دینی و اخلاقی، از طریق آموزش رفتار ترافیکی مطلوب در سطوح مختلف مردم جامعه مؤثر واقع شوند و رفتارهای مثبت رانندگی را در جهت جمع‌گرایی و رضایت‌مندی خداوند متعال در رانندگی گسترش تا حدودی سلامت شهروندان را تضمین نمایند.

واژگان کلیدی: دین‌باوری، ترافیک، رانندگان متخلف، تخلفات رانندگی.

Explaining and evaluating religiosity by observing traffic laws and regulations in the country, case study: Greater Tehran

Abstract

In this study, the relationship between religious beliefs and drivers' tendency to commit driving violations is sought to answer the question of what relationship do religious beliefs have with drivers' tendency to commit positive driving behaviors by identifying two goals: to identify the relationship between religious beliefs and practicing religious duties and drivers' tendency to commit violations. This research is a correlational research in terms of research method. The statistical population of all violating passenger cars in Tehran is 27,976,752. The number of samples from these cars was 384. The sampling method was also multi-stage cluster probability and statistical analyses such as descriptive statistics, Chi-square test, Friedman test, statistical charts, etc. were performed with the SPLS software. The findings show that there is a significant but inverse relationship between the two variables of religious beliefs and the performance of religious duties and the tendency of drivers to commit violations. The results show that the country's clergy and scholars, given that a significant level of society and citizens pay attention to their advice and reminders, can be successful in teaching and educating traffic behavior in various aspects. By promoting religious beliefs and performing religious and moral duties, they can be effective through teaching desirable traffic behavior at different levels of society and develop positive driving behaviors in the direction of collectivism and satisfaction of God Almighty in driving, and to some extent guarantee the health of citizens.

Keywords: religiosity, traffic, violator drivers, driving violations.

* نویسنده مسؤول: a.zarooni8160@gmail.com

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

مقدمه

در جامعه امروزی یکی از معضلات رو به رشدی که زندگی در جوامع شهری را دچار اختلال و بی‌نظمی کرده است مربوط به مشکلات ترافیکی و رفتار شهروندان در این زمینه می‌باشد. در واقع زندگی در جامعه شهری، به سبب پیدایش مراکز مختلفی اعم از اداری، تجاری، مسکونی منجر به افزایش سفرهای درون‌شهری بی‌شماری برای هر یک از افراد جامعه شده و معضلی به نام ترافیک را با خود به همراه آورده است. در مجموع می‌توان ترافیک را پدیده‌ای دانست که حاصل تعامل میان کنش‌های انسانی، طبیعت (محیط طبیعی) و ماشین (تکنولوژی) است. از بین عوامل تأثیرگذار برترافیک، کنش‌های انسانی که به رفتار ترافیکی موسوم هستند، موضوعی است که به مهارت‌های فردی، توانایی‌های ادراکی و شناختی راننده گفته می‌شود و نشان می‌دهد که واکنش راننده در مقابل قوانین و هشدارهای راهنمایی و رانندگی چگونه است؛ بنابراین رفتارهای مثبت یا منفی رانندگان در میزان ترافیک، حوادث و تصادفات رانندگی نقش مهمی ایفا می‌کنند. به‌طوری که رفتارهای ترافیکی ناخوشایند باعث ایجاد حوادث بیشتر می‌شود و در مقابل، رفتارهای ترافیکی مثبت ایجاد محیط ترافیکی ایمن را ترویج می‌دهند امروزه بسیاری از اندیشمندان و صاحب‌نظران بر این باورند که مذهب، تأثیر انکارناپذیری بر سلامت روح و جسم و دیگر ابعاد زندگی بشر دارد. در قرآن در سوره مبارکه فتح می‌خوانیم: «هوالذی انزل السکینه فی قلوب المؤمنین لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم» (فتح: ۴). «او کسی است که آرامش را در دل‌های مؤمنان نازل کرد تا ایمانی به ایمان‌شان بیفزایند» اولین برداشتی که صورت می‌گیرد این است که بدون ایمان، آرامش روحی و روانی وجود ندارد. یا حداقل این‌گونه می‌توان گفت که یکی از عوامل ایجاد آرامش دارا بودنِ ایمان به خدا می‌باشد. به تعبیر علامه طباطبایی «ظاهراً مراد از سکینت در این آیه آرامش و سکون نفس و اطمینان آن، به عقایدی است که به آن ایمان آورده و لذا نزول سکینت را این دانسته که «لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم» تا ایمانی بر ایمان سابق بیفزایند. پس معنای آیه این است که خدا کسی است که ثبات و اطمینان را که لازمه مرتبه‌ای از مراتب روح است در قلب مؤمن جای داد تا ایمانی که قبل از نزول سکینت داشته بیشتر و کامل‌تر شود» (عسگری، ۱۳۹۳، ۲۱). آنچه مسلم است اینکه رشد رفتارهای پرخطر رانندگی بسیار موردتوجه نهادهای دانشگاهی و آموزشی، مدیریت شهری، مدیریت ترافیکی و وسایل ارتباط‌جمعی قرارگرفته است (نوابخش و کفاشی، ۱۳۸۷، ۲۸). در ایران هم یکی از مهم‌ترین علت‌های مرگ‌ومیر، تصادفات رانندگی می‌باشد که باوجود سرمایه‌گذاری‌های هنگفت در دو بخش تأثیرگذار بر تصادفات یعنی راه‌سازی و ایمن‌سازی جاده‌ها و همچنین بخش خودروسازی، بازدهی طولانی‌مدت متناسب با این هزینه‌ها دیده نمی‌شود. بنـابراین بایـد علـت را در موارد دیگر جستجو کرد. قسمت سوم تأثیرگذار بر تصادفات، انسان است که تاکنون در تحقیقات علمی داخل کـشور نادیده گرفته شده است. انسان موجودی بسیار پیچیده می‌باشد که نیاز به بررسی فراوان و مستمر دارد. به خاطر مشکلات موجود در وضعیت خودروها و راه‌ها باید سعی کرد تا در زمینه فرهنگ و نقش انسان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عامل در تصادفات، در افق بلندمدت سرمایه‌گذاری کرد. ملت ایران هرساله هزاران نفر را در جاده‌ها به‌عنوان سرمایه‌های انسانی از دست می‌دهند، تنها در دوران پس از انقلاب، دست‌کم هشت‌صد و پنجاه هزار نفر در رانندگی جان خود را از دست داده و دست‌کم شانزده میلیون نفر مجروح شده‌اند[1] که شماری از آنان باید باقی عمر را بر روی تخت و یا ویلچر بگذرانند. با این وجود رانندگی رفتاری است که فرد به‌عنوان رفتار اخلاقی مناسب می‌تواند در زمان رانندگی آن‌ها را بـه اجرا درآورد؛ سرعت، میزان تمرکز و حفظ میزان فاصله استاندارد (ازکان، لاجونن[2]، ۲۰۰۵)، البته این رفتارها در رانندگی دو دسته‌اند؛ که رفتارهای مثبت و رفتارهای منفی را شامل می‌شوند. به مجموعه رفتارهای منفی در رانندگی، رانندگی تهاجمی، یا رانندگی پرخطر گفته می‌شود. این رفتارها دو گروه از اشتباهات[3] و تخلفات[4] را پوشش می‌دهند. یک تخلف رانندگی که معمولاً منجر به یک تصادف ترافیکی و سوانح جاده‌ای نیز می‌شود از عوامل متعددی ناشی می‌شود که عبارت‌اند از: عامل انسانی، عامل راه، عامل وسیله نقلیه، عامل محیط و عامل قانون. کنترل‌پذیرترین و مهم‌ترین عامل، عامل انسانی می‌باشد که با مهار آن می‌توان تأثیر بسیاری بر کاهش تلفات و تصادفات در کشور داشت (آیتی، ۱۳۹۵: ۴۵). تخلفات رانندگی را می‌توان امروزه زیرمجموعه‌ای از انحرافات اجتماعی محسوب کرد و می‌توان آن را در قلمرو دانش آسیب‌شناسی روانی- اجتماعی جستجو کرد (عبدالرحمانی و حبیب‌زاده، ۱۳۹۸: ۱۸۳). در تبیین تخلف رانندگی به‌عنوان رفتاری انحرافی، دیدگاه‌های متعددی ارائه و تحقیقات زیادی نیز انجام‌شده است (احمدی، ۱۳۹۰: ۲۹). برخی تحقیقات با رویکرد روان‌شناختی نشان داده‌اند که رفتار رانندگی از سه بعد شناختی (ارزیابی نادرست خطر مانند تخمین نادرست)، عاطفی (شامل کمبودها و نیازهای عاطفی مانند عدم رشد شخصیت، برتری‌طلبی،

۱. با توجه به اینکه به‌طور متوسط سالانه ۲۵ هزار نفر در جاده‌ها کشته می‌شوند و این رقم اگر در ۳۰ سال گذشته ضرب گردد، متوسط گشته شدگان در سی سال گذشته یعنی عدد فوق بدست می‌آید.

2. Ozkan, & Lajunen

3. Errors

4. Violations

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳

Urban managment
No.76 Autumn 2024

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

رقابت‌طلبی، خطرپذیری) و حسی - حرکتی یا رفتاری (لغزش و خطا در عملکرد) تشکیل‌شده است. برخی نیز به رابطه سبک زندگی با رفتار رانندگی اشاره کرده‌اند که این نتایج از دیدگاه جامعه‌شناسی به نظریات انگیزشی و نیاز و نیز تفاوت‌های پایگاه‌های اجتماعی مربوط می‌شود (بهروان،۱۳۹۰:۳۲).

به‌طورکلی دین دارای کارکردهای اساسی زیادی مانند انضباط، انسجام و خوشبختی بوده و موجبات آرامش روحی و امید به آینده را در انسان می‌آفریند. دیگر آنکه دین از طریق دعوت انسان به هنجارها و ارزش‌های مثبت تثبیت شده، اسباب شکل‌گیری تعاملات اجتماعی سالم مبتنی بر سجایای اخلاقی مثبت چون صداقت، نوع‌دوستی، ایثار و اعتماد را در بین کاربران ترافیکی فراهم می‌کند.

با عنایت به مباحث فوق باید اشاره کرد که رفتارهای پرخطر رانندگی یکی از مهم‌ترین چالش‌های امروزی در اکثر کشورها تلقی شده و آنچه گفته شد دین و اعتقادات مذهبی ضمن ایجاد آرامش روح و روان می‌تواند در کاهش تخلفات رانندگی بسیار مؤثر باشد. دین بخش بزرگی از رفتار و کردار انسانی را تشکیل می‌دهد و می‌تواند با ایجاد باورها و ارزش‌های مشترک میان رانندگان و کاربران ترافیکی و فراخوانی آن‌ها به حفظ آرامش در رانندگی موجبات استحکام و دوام رفتارهای استاندارد رانندگی شود (بهار و میثمی، ۱۳۹۱: ۴۵). با این وجود، مردم کشورهای اسلامی با پایه‌های دینی و اخلاقی زندگی می‌کنند و به نظر می‌رسد که رانندگان گاهاً بدون توجه به معیارهای اسلامی و دینی و اخلاقی موجب خسارت به خود و دیگران شده و در مقابل توجه به قواعد اخلاقی و دینی از سوی رانندگان امنیت جانی را به همراه دارد. بنابراین با توجه به مباحث فوق هدف تحقیق؛ شناسایی رابطه بین گرایش‌های مذهبی با گرایش رانندگان به تخلفات رانندگی و سؤال اساسی این تحقیق این است که رابطه گرایش‌های مذهبی با گرایش رانندگان به تخلفات رانندگی چگونه است؟

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

محقق در این فصل درصدد حدود و ثغور نقش مذهب و دین در رفتارهای ترافیکی با تبیین دو رفتار (تخلفات عمدی و غیرعمدی)، در رانندگی است. یقیناً در این عرصه نظریه‌های زیادی وجود دارد که مورد بررسی قرارگرفته تا بتوان بر پایه آن‌ها چارچوبی را برای طرح فرضیه‌های تحقیق تدوین کرد.

عظیم‌زاده، حیاتی (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان اثربخشی آموزش خودشفقتی ذهن آگاهانه بر رفتار رانندگی پرخطر تحقیق از نوع پژوهش‌های نیمه آزمایشی و طرح پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه گواه است. جامعه آماری، شامل کلیه ایرانیان دارای ۳۰ امتیاز منفی در سه ماه اول سال ۱۴۰۰ در شهر تهران بودند که از این تعداد، ۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند به عنوان نمونه انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و گواه (۱۵ نفر) تقسیم شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه رفتار رانندگی منچستر (۱۹۹۰) بود. کلیه شرکت‌کنندگان، در هر دو گروه، قبل و بعد از مداخله و ۳ ماه بعد در مرحله پیگیری به آن پاسخ دادند. آموزش خودشفقتی ذهن آگاهانه طی ۸ جلسه (هفتگی)، هر جلسه ۶۰ دقیقه برای گروه آزمایشی ارائه شد و گروه گواه، هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد.

فتحی (۱۳۹۸)، در تحقیق خود با عنوان «واکاوی علل نبود زمینه مداخلهٔ دموکراتیک برای شهرنشینان و شهروندان در فرآیندهای توسعه و مدیریت شهری» به این نتیجه رسیده‌اند: مهیاسازی معیارهایی همچون کثرت عقاید، همه‌شمولی، انعطاف‌پذیری، شکل‌گیری جوامع مردم‌نهاد، آموزش و گفتمان شهروندی، تنوع‌پذیری و رعایت حقوق شهروندان به شهر، می‌توان این فرایندها را دموکراتیزه کرده و درنتیجه بستری برای بروز شکلی جامع از برنامه‌ریزی و طراحی شهری دموکراتیک فراهم کرد.

عبدالرحمانی و زمانی (۱۳۹۳)، به بررسی تأثیر تماشای انیمیشن‌های ترافیکی بر ارتقای اخلاق ترافیکی دانش آموزان پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که تماشای انیمیشن‌های ترافیکی نه‌فقط بر میزان آگاهی و اطلاعات ترافیکی نمونه‌های مورد بررسی، که بر میزان تمایل آن‌ها به اجرای قوانین ترافیکی؛ مشارکت با پلیس و بالاخره کاهش تخلفات از سوی والدین مؤثر بوده است.

هاشمیان و دیگران (۱۳۹۲)، در تحقیقی علمی نشان می‌دهند هر چه میزان معنویت و دینداری افراد زیادتر باشد، مصونیت بیشتری از بیماری‌های روانی و انحراف رفتاری و اجتماعی پیدا می‌کنند. همچنین، بین دفعات حضور در مسجد و میزان پرخاشگری رابطه معکوس وجود دارد و همچنین میزان پرخاشگری در مردان بیشتر از زنان و افراد مجرد بیش از افراد متأهل است.

بهروان (۱۳۹۰)، در مقاله ایی با عنوان علل جامعه‌شناختی رانندگی پرخطر در مشهد به بررسی میزان و علل جامعه‌شناسی رفتار رانندگی پرخطر در شهر مشهد پرداخته است. روش تحقیق پیمایشی بوده است و حجم نمونه ۳۷۶ پاسخگو و جامعه آماری شامل رانندگان مقصر و غیرمقصر درگیر در تصادفات درون‌شهری مشهد بوده که با روش تصادفی سیستماتیک در محل‌های استقرار پلیس و نیز ادارات بیمه اتومبیل انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته و با الهام از پرسشنامه رانندگی پرخطر منچستر جمع‌آوری شد. محقق نتیجه گرفت که رانندگان متخلف باید در دوره‌های آموزشی اجباری و

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

جلسات بحث گروهی شرکت کنند تا هنجارهای رانندگی را درونی کنند و با تفکر انتقادی روش‌های حل مسأله را بررسی و تحلیل نمایند. همچنین باید نیازهای اجتماعی با شیوه‌های مختلف و مناسب برآورده شود و نگرش مردم به قانون و پلیس اصلاح شود.

واحدی و همکاران (۱۳۸۸)، در بررسی عوامل مؤثر بر قانون‌گرایی شهروندان بر آن است که قانون‌گرایی با عمومیت قانون، ترس از مجازات، مذهب فرد و اطاعت از قوانین از روی شناخت و آگاهی رابطه معناداری دارد.

شهنی ییلاق، موحد و شکرکن (۱۳۸۳)، به بررسی رابطه علی بین نگرش‌های مذهبی و خوش‌بینی ، سلامت روان و سلامت جسمانی دانشجویان دانشگاه چمران اهواز پرداختند. براساس یافته‌های تحقیق، نگرش‌های مثبت مذهبی بر سلامتی روح و روان و خوش‌بینی و سلامت رفتار و پیشگیری از قانون‌گریزی تأثیر دارد.

آقایوسفی (۱۳۸۰)، در مطالعه‌ای دریافت که ۷۲ درصد افراد از مقابله دینی استفاده می‌کردند و افرادی که دارای نگرش دینی بودند از رفتارهای مقابله دینی استفاده بیشتری می‌کنند. ابوالقاسمی و حجاران (۱۳۷۶) گزارش کردند دیندارها با اعتقادات دینی محکم‌تر و شیوه‌های مقابله‌ای متمرکز بر حل مسأله را بیشتر به کار می‌برند و افراد دارای نگرش ضعیف‌تر دینی هستند، راهبردهای هیجان مدار را مورد استفاده قرار می‌دادند.

بنسون[1] (۲۰۱۷)، به این نتیجه رسیدند که دینداری به‌صورت مستقیم با رفتارها و ارزش‌های فرا اجتماعی نوجوانان و جوانان رابطه دارد و این امر به‌طور بالقوه‌ای از درگیر شدن نوجوانان در رفتارهای منفی و سازش نایافته‌ای چون بزهکاری، مصرف مواد و الکل و برقراری روابط نامشروع جنسی پیشگیری می‌کند و از این طریق سازگاری اجتماعی آنان را تسهیل می‌کنند. دوناهو[2] (۲۰۱۱)، در تحقیق خود به این نتیجه می‌رسد که افرادی که از دین‌داری بالایی برخوردارند سازگاری بهتری با موقعیت استرس‌زا دارند. میزان پایین‌تری از هیجانات منفی و افسردگی را تجربه می‌کنند. اضطراب کمتری دارند، از مصرف مواد روان‌گردان و الکل پرهیز می‌کنند، از حمایت اجتماعی بالاتری برخوردارند.

هایدن[3] (۲۰۱۱)، در پروژه تحقیقاتی خود با موضوع «نسبت نگرش و میزان آگاهی شخص با میزان تخلفات رانندگی» نشان می‌دهد که نگرش‌های فرد نسبت به قوانین، تخلف رانندگی، ابزارهای کنترل، هنجارهای غیررسمی و میزان آگاهی کلیه کاربران ترافیک نسبت به قوانین رانندگی به عنوان خرده نظام فرهنگی یک جامعه در حوزه رانندگی با میزان تلفات جانی و مالی ناشی از تصادفات رابطه دارد.

همچنین کالیر[4] و همکاران (۲۰۱۰) به بررسی نقش رسانه‌ها بر فرهنگ رانندگی پرداخته و یافته‌ها نشان داد فرهنگ رانندگی و درک مردم از خطرات رانندگی، ارتباط تنگاتنگی با متغیرهای جمعیت‌شناختی مانند سن و جنس دارد. بیشتر مردم احتمال خطر رانندگی را ارزیابی می‌کنند ولی جوانان و مردان در رانندگی نسبت به زنان و افراد مسن حساسیت کمتری نسبت به خطرات رانندگی از خود نشان می‌دهند.

الیسون (۱۹۹۱)، در مطالعات خود دریافت که متغیرهای دینی در حدود ۵ تا ۷ درصد واریانس نمرات خشنودی از زندگی و در حدود ۳ درصد واریانس شادکامی را تبیین می‌کند.

در حوزه اعتقادات (ایقان، ایمان، باور، عقیده، نگرش، وثوق، یقین، ثقه) از ریشه عقد و عقد به معنای بستن، پیوند زدن و گره‌خورده و در دل گرفتن و قرار دادن در دل (دهخدا، ۱۳۵۹) است. همچنین به معنای گرویدن، عقیده داشتن، ایمن کردن و باور داشتن است (فرهنگ معین: ۱۳۸۶). زیربنای همه جهتگیریهای انسان در زندگی عقاید و باورهای اوست. بنابراین عقیده، بالاترین نقش را در زندگی فردی و اجتماعی انسان دارد. اگر باورهای انسان در زندگی و به‌ویژه در خانواده صحیح و مطابق با خواستههای خالق هستی باشد، زندگی او هم در مسیر صحیح و کارآمدی قرار خواهد گرفت و اگر بینشهای نادرست، جهت دهنده زندگی فرد باشد، زندگی را به بیراهه برده، آن را ناکارآمد میسازد. از اینروست که اسلام بیش از هر چیز به اصلاح شناخت و بینشهای انسان اهمیت میدهد و برترین افراد را از نظر ایمان کسانی میداند که ازنظر شناخت بر دیگران برتری دارند. به‌طورکلی می‌توان بیان داشت که در مورد معنای ایمان گفته شده است: ایمان عبارت از جای‌گیر شدن اعتقاد در قلب و از امن گرفته شده، گویی مؤمن به آن چه بدان ایمان پیدا کرده، امنیت و مصونیت نمی‌دهد که در آن مورد دچار شک و تردید نمی‌شود، چرا که شک و تردید آفت اعتقاد است (مجلسی، ۱۳۹۸: ۶۸).

آثار گرایش مذهبی بر رانندگی

- **امیدواری:** فرد با ایمان خوش‌بین، به نتیجه مطلوب تلاش‌های خود امیدوار است. در منطق مؤمن، خداوند به تلاش‌های او بی‌توجه نیست، مؤمن به کمک خداوند امیدوار است و در بحران‌های زندگی و برای دست‌یابی به اهدافش دست یاری به سوی خداوند دراز می‌کند

1. Bensone
2. Donaho
3. Haiden
4. Collier

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳
Urban managment
No.76 Autumn 2024

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

و این امید او را به اهدافش خواهد رساند؛ اما آنچه انسان را در مورد اهداف و نتایج تلاش‌هایش در آینده به اضطراب و نگرانی می‌کشاند، بی‌اطلاعی از همراهی جهان خارج و مادی است. در نگاه انسان باایمان، هرچند او در ظاهر و از جهت مادی پیشرفت نکند، خداوند تلاش‌هایش را خواهد پذیرفت و از پاداش خود بی‌نصیب نخواهد گذاشت. آرامش چنین فردی سبب پدید آمدن آرامش در خانواده و درنتیجه کارآمدی آن خواهد شد (صفورایی، ۱۳۹۶: ۱۷).

- **لذت معنوی:** در زبان دین، از «طعم ایمان» و «حلاوت ایمان» یاد شده است. ایمان حلاوتی بیش از همه حلاوت‌ها دارد. لذت معنوی آنگاه مضاعف می‌شود که کارهایی از قبیل احسان و خدمت به اعضای خانواده از پیروی از حس دینی ناشی گردد و برای خدا انجام شود و در قلمرو «عبادت» قرار گیرد. بالاترین و بهترین تأثیر لذت معنوی کاهش و رفع اضطراب ناشی از عوامل درونی و بیرونی است. آرامشی که از لذت معنوی برای خانواده و اعضای آن حاصل می‌شود، کارآمدی خانواده را افزایش می‌دهد و همه آنان را برای تلاش بیشتر در جهت کمال و بالندگی سوق می‌دهد (قاینی، ۱۳۹۱: ۳۴).

- **کاهش ناراحتی:** بشر در زندگی، خواه‌ناخواه، همچنان که خوشی‌ها، شیرینی ها، به‌دست‌آوردن‌ها و کامیابی‌هایی دارد، رنج‌ها، مصیبت‌ها، شکست‌ها، از دست دادن‌ها، تلخی‌ها و ناکامی‌هایی نیز دارد و روشن است که بشر موظف است با طبیعت دست‌وپنجه نرم کند و تلخی‌ها را به شیرینی تبدیل نماید. در خانواده کارآمد اعضای مؤمن و جوان آن هرگز افراد سالخورده را فراموش نخواهند کرد و بیش از دوران جوانی به آنان رسیدگی خواهند کرد. ایمان مذهبی فرزندانی صالح پرورش می‌دهد و فرزند صالح به زبان دین «عمل صالح» انجام می‌دهد و ناراحتی را از دل والدین پیر خود می‌زداید. فرزندی که با عمل صالح خود دل‌وجان والدین خود را شاد کرده، امیدوار است که در آینده فرزندان او نیز چنین کنند.

- **توکل:** باور دینی دیگری که نتیجه ایمان مذهبی است، توکل بر خداوند است. توکل بر خداوند یعنی فرد در همه امور زندگی اعتماد و تکیه‌اش بر قدرت اوست. انسان با ایمان اداره جهان و تمام تغییر و تحولات آن را در تصرف خداوند و در احاطه اراده او می‌داند. در چنین اوضاعی که به ظاهر تمام اسباب و نشانه‌های مادی از حل نشدن مشکل حکایت می‌کند، توکل بر خداوند متعال سبب تقویت اراده و قوت قلب اعضای خانواده می‌شود و روزنه امیدی در برابر افراد می‌گشاید و گاهی اوقات مشکلات را از راه‌هایی حل می‌کند که به هیچ‌وجه به ذهن افراد خطور نمی‌کرده است (مهدی زاده، ۱۳۹۳: ۱۰۲).

- **پذیرش مقدرات الهی:** رضایت دادن به مقدرات الهی و تسلیم بودن در مقابل آن، از آثار ایمان به خداوند است. پدید آمدن این حالت مبتنی بر فراهم شدن زمینه‌های شناختی و عاطفی است. فرد باید باور داشته باشد که همه رویدادهای جهان هستی منوط به اذن خداوند و قدرتی است که او به اسباب و علل می‌دهد. دست‌یابی انسان به این شناخت و آگاهی که خداوند نه‌تنها به مصالح انسان آگاه‌تر است، بلکه خیرخواه‌تر از خود آن‌ها نسبت به خودشان است، سبب می‌شود فرد بپذیرد که همه حوادث در جهت خیر و صلاح انسان‌ها روی می‌دهد و از جهت عاطفی نیز از بروز حوادث راضی است و در مقابل خواست خداوند تسلیم است. (مهدی زاده، ۱۳۹۳: ۶۷).

- **احساس مسئولیت:** بیان دستورهای دینی، اعم از واجب و حرام، درواقع بیان مسئولیت‌ها و تعهدهایی است که برعهده انسان است و تذکر به وی در کتاب الهی کمکی است به او تا به نیکی از عهده مسئولیت‌ها برآید و اگر براساس آن‌ها عمل کند به راحتی از عهده پاسخ‌گویی به عملکردش برمی‌آید. پس مسئول بودن، مبنای وظیفه داشتن است. قرآن کریم به منظور تأکید بر مسئولیتِ انسان در برابر عملکرد خویش با لحنی آمیخته به اَنکار و عتاب می‌فرماید: «آیا انسان گمان می‌کند بی‌هدف رها می‌شود؟» (قیامه: ۳۶) و در نفی این پندار، حیاتِ مجدد انسان و جریان مسئولیت‌خواهی و نیز مؤاخَذه انسان در روز قیامت را به وی گوشزد می‌نماید و می‌فرماید: «پس سوگند به پروردگارت که از همه آنان خواهیم پرسید، از آنچه انجام می‌دادند»(حجر: ۹۲) (سالاری فر، ۱۳۹۶: ۲۸).

باورهای دینی باعث می‌شود انسان منافع خود را فدای منافع دیگران می‌کند و آن‌ها را بر خود مقدّم می‌شمارد (مطهری، ۱۳۵۸: ۱۹۷).

به‌طورکلی از مباحثی که مطرح شد می‌توان نتیجه گرفت که دین از طرق متعددی می‌تواند به انجام عمل اخلاقی کمک کند. از مواردی که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفت این دلایل را می‌توان برای اثبات این امر مفیدتر دانست.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

- در جایی که توجیه الزامات اخلاقی نتواند در انسان ایجاد انگیزه برای انجام عمل اخلاقی بکند دین می‌تواند با ابزارها و سازوکارهای خاص خود انگیزه لازم را ایجاد نماید. (مطهری، ۱۳۵۸: ۱۹۷).
- قواعد اخلاقی همانند قوانین حقوقی نیاز به ضمانت اجرا دارند دین می‌تواند به پشتوانه ثواب و عقاب اخروی این ضمانت را تأمین نماید. (مطهری، ۱۳۵۸: ۱۹۷).
- عمل اخلاقی را با مقاصد مختلفی می‌توان انجام داد حتی گاهی ممکن است انجام عمل اخلاقی برای رسیدن به هدفی شیطانی و غیراخلاقی صورت پذیرد. اگر بپذیریم که قصد انسان در ارزش عمل مؤثر است دین به جهت آنکه بالاترین مقاصد (قرب الهی) را در عمل اخلاقی مدنظر دارد، بنابراین موجب ارزشمندتر شدن عمل اخلاقی خواهد شد.

- **فرهنگ رانندگی:** در سال‌های اخیر موضوع تخلفات رانندگی و تلفات انسانی از این دست بسیار موردتوجه قرارگرفته است. (عبدالرحمانی و حبیب‌زاده، ۱۳۹۸: ۱۸۴). مطمئناً بسیاری از کارشناسان ترافیکی بارها از خود پرسیده‌اند چرا مشکل ترافیک تبدیل به گره کوری شده است؟ در پاسخ به این سؤال باید گفت که در بسیاری از کلان‌شهرهای توسعه‌یافته دنیا ویژگی‌های ترافیکی همسان کشور ایران است لیکن شهروندان هرگز رنگ ترافیک را نمی‌بینند. به نظر می‌رسد گره کور ترافیکی با استفاده از تغییر باورها و ارزش‌های ترافیک (نادری خورشیدی، ۱۳۹۰) و شیوه‌های فرهنگی مؤثر در نهادینه‌سازی فرهنگ ترافیکی در بین کاربران ترافیکی رفع می‌گردد. از این‌رو مطالعه تطبیقی ایران با کشورهایی که در اصلاح رفتار ترافیکی کاربران از طریق شیوه‌های فرهنگی موفق بودند (عدالت‌خواه و پاک‌سرشت، ۱۳۹۲) می‌تواند زوایای پنهان معضل ترافیک شهری را در ایران آشکار سازد. به نظر می‌رسد که بیشتر شیوه‌های موجود کنترل ترافیکی کشور رنگ و بوی مدیریتی و مهندسی داشته است و کمتر به شیوه‌های فرهنگی توجه شده است (فرضی پور، ۱۳۷۸؛ پزشکی، ۱۳۸۸؛ مرتضوی، ۱۳۸۳). با عنایت به موضوع فوق، ابتدا و به‌طور ویژه باید مفهوم ترافیک از صور مختلف مورد بررسی قرار گیرد که بر پایه آن بتوان رابطه باورهای دینی را با رفتارهای ترافیکی مورد بررسی قرار داد.

- **رفتار ترافیکی:** در بررسی مفهوم رفتار ترافیکی ابتدا باید تعریفی از آن ارائه داد. رفتار ترافیکی به مهارت‌های فردی، توانایی‌های ادراکی و شناختی راننده اطلاق می‌شود و نشان می‌دهد که واکنش راننده در مقابل قوانین و هشدارهای راهنمایی و رانندگی چگونه است (ناتانن، ۲۰۰۶: ۷۵)، رفتار رانندگی به رفتاری گفته می‌شود که راننده به صورت الگویی برای رانندگی خود انتخاب می‌کند مانند سرعت رانندگی، میزان تمرکز در رانندگی و حفظ میزان فاصله استاندارد. (ازکان[1]، ۲۰۰۵: ۳۵۵). به‌طورکلی هر فردی دارای یک سری ویژگی‌هایی می‌باشد که باعث می‌شوند به صورت منظم و دایم یک شیوه‌ی رفتاری خاصی را از خود نشان دهد. این ویژگی‌ها در مجموع شخصیت هر فرد را تشکیل می‌دهد. رابطه‌ی بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتار رانندگی مورد بررسی‌های متعددی در سطح جهان قرارگرفته است. به نظر می‌رسد، عناصر خاصی از شخصیت باعث رفتارهای قانون‌شکنی می‌شوند، از آن رو که این رفتارها منجر به برآورده شدن برخی از نیازهای شخصی فرد می‌شوند با این که مغایرت با سیستم قانونمند محیط اطراف دارد.

در تحقیقات گذشته حدود ۹۰ درصد تصادفات را به خصوصیات رفتاری ربط داده‌اند. نشان داده‌اند که در ۹۵ تصادفات رفتار انسان، عامل تعیین‌کننده اصلی است. استعداد بروز رفتارهای ضداجتماعی جزئی با خشونت در رانندگی و نحوه رانندگی خشن نیز با تصادفات رابطه نشان داده است (بنر[2]، ۲۰۰۳: ۹).

با وجود نقش عوامل انسانی در تصادفات؛ اهمیت بررسی این موضوع از جهات مختلف و اتخاذ تدابیر اصولی در اصلاح رفتار ترافیکی در حوزه‌های مختلف و به‌ویژه حوزه فرهنگی قابل توجه و امعان نظر است[3].

به زبان دیگر می‌توان گفت که عادت واره، مجموعه طرح‌واره‌هایی است که یک انسان در طول زندگی خود براساس برخورد و تماس با محیط‌های مختلف مانند خانواده، رسانه‌ها، مراکز فرهنگی، آموزش‌وپرورش و گروه همسالان کسب کرده و آن‌ها را درونی کرده است. (بوردیو[4]، ۱۹۷۲: ۸۸) این طرح‌واره‌ها مانند چگونه غذا خوردن، چگونه پوشیدن، چگونگی ارتباطات اجتماعی، چگونگی رانندگی و مشغولیات مختلف انسان می‌باشند.

1. Azkane
2. Bener
۳. پیچیدگی‌های رفتار ترافیکی را می‌توان با تئوری‌های روان‌شناسی نیز تبیین نمود که البته در این تحقیق موردنظر نیست.
4. Bordeuo

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳
Urban managment
No.76 Autumn 2024

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

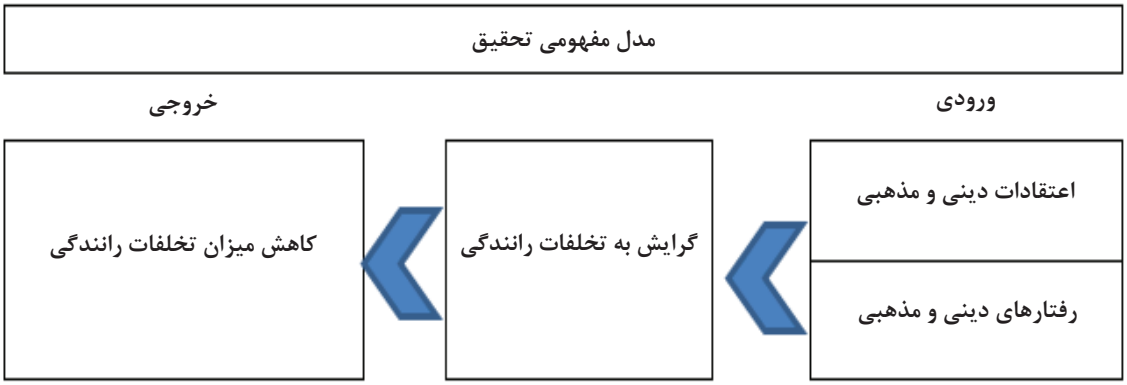

شکل ۱- مدل مفهومی

- **رویکردهای نظری به اصلاح رفتار:** به اعتقاد «ریس[1]» رفتار می‌تواند درونی یا بیرونی باشد (آشکار یا نهان). رفتارهایی مانند صحبت کردن، نوشتن، راه رفتن و رانندگی رفتار آشکار نامیده می‌شوند و رفتارهایی مانند تفکر، خیال و نیت‌ها و نگرش به رانندگی رفتارهای پنهان تلقی می‌شوند که ممکن است مستقیماً قابل مشاهده نباشند (ریس، ۱۹۹۶: ۱۲۱).

بندورا[2] معتقد بود که تنها تفاوت اساسی بین انسان و حیوانات سطح پایین، توانایی پیشرفته انسان در پردازش اطلاعات می‌باشد. او معتقد بود که دو جنبه از ماهیت انسان رفتار را تعیین می‌کند: یکی جنبه درونی و دیگری جنبه بیرونی. وی آن‌ها را تحت عنوان تعیین‌کننده‌های متقابل رفتار نام نهاد زیرا آن‌ها با همدیگر عمل نموده و نمی‌توانند جدا از هم باشند. نظریه او همچنین از تعامل بین این که چگونه ما فکر کرده و چگونه عمل می‌نماییم سخن گفته است (استرنبرگ[3]، ۱۹۹۵: ۱۳۲).

فرضیه‌ها

۱- **فرضیه اصلی:** بین اعتقادات مذهبی با گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه وجود دارد.

۲- **فرضیه‌های فرعی:** الف- بین باورهای مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه وجود دارد. ب- بین عمل به وظایف مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه وجود دارد.

- **مدل مفهومی:** مدل مفهومی این پژوهش با توجه به مبانی نظری انتخاب شده و رابطه بین ورودی‌ها و خروجی‌ها به شرح زیر طراحی گردید.

روش تحقیق

تحقیق حاضر براساس ماهیت هدف یک نوع تحقیق کاربردی است و از لحاظ روش تحقیق از نوع تحقیق همبستگی است. در واقع این تحقیق به‌دنبال رابطه گرایش مذهبی با گرایش رانندگان به تخلفات رانندگی است که بهترین روش تحقیق در این زمینه روش تحقیق همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه رانندگان متخلف شهر تهران در سال ۱۴۰۲ است. تعداد کل تخلف‌ها اعم از الصاقی، تسلیمی، خودداری، دوربرگی، دوربین و نظارتی بالغ ۲۷,۹۷۶,۷۵۲ فقره است. حجم نمونه تحقیق براساس فرمول کوکران محاسبه شده است که در این تحقیق نمونه‌گیری احتمالی چندمرحله‌ای خوشه‌ای است. بدین‌صورت که حجم شماره‌های پلاک (متخلف)، شهر تهران از طریق شماره‌گذاری فاتب مشخص و با روش نمونه‌گیری معرفی شده نمونه‌ها انتخاب و فراخوان می‌گردند و پرسشنامه‌های این تحقیق در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد. در پژوهش حاضر، ابزار گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه استاندارد دینداری سراج زاده (۱۳۹۲) و پرسشنامه محقق ساخته تخلفات رانندگی استفاده شده است. این پرسشنامه براساس مقیاس لیکرت (هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات، معمولاً، اکثر اوقات؛ ۵؛ همیشه ۶) طرح شده و پایایی این پرسشنامه توسط سراج زاده و همکاران (۱۳۹۲) با آزمون آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار بالای spss بدست آمده است که به ترتیب زیر می‌باشد.

1. Reese. H. W
2. Bandura
3. Sternberge

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

- روایی و اعتبار تحقیق

جدول ۱- روایی و اعتبار تحقیق

نام متغیر	تعداد سؤال	میزان آلفای کرونباخ
دینداری	۳۳	۰/۸۹

در این تحقیق روایی ابزار تحقیق براساس نسبت روایی محتوایی (CVR) سنجیده شد. جهت محاسبه این نسبت از نظرات کارشناسان متخصص در زمینه محتوای پرسشنامه استفاده شد. بنابراین ابتدا اهداف تحقیق برای ده از خبرگان توضیح داده شد و تعاریف عملیاتی مربوط به محتوای سؤالات بیان گردید. سپس از آن‌ها خواسته شد که هریک از سؤالات را براساس طیف سه‌بخشی لیکرت به شرح «گویه ضروری است؛ گویه مفید است ولی ضروری نیست؛ گویه ضرورتی ندارد» طبقه‌بندی کنند. پس از گردآوری دیدگاه خبرگان، CVR به میزان ۰/۸۶ محاسبه و روایی ابزار مورد تأیید قرار گرفت.

پرسشنامه محقق ساخته تخلفات رانندگی: این پرسشنامه توسط نویسنده طرح شده و شامل سؤالاتی در رابطه با گرایش به تخلفات رانندگی از دو جهت عمدی و غیرعمدی است. مقیاس این پرسشنامه نیز طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بوده و بر پایه آزمون آلفای کرونباخ پایایی آن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۲- نتیجه آزمون آلفای کرونباخ

نام متغیر	تعداد سؤال	میزان آلفای کرونباخ
تخلفات رانندگی	۱۴	۰/۹۵

در این فصل تلاش می‌گردد که بر پایه نقطه نظرات جامعه آماری، فرضیه‌های تحقیق آزمون گردد. بااین‌وجود آزمون فرضیه‌ها با توجه نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف، آزمون همبستگی پیرسون است. این آزمون برای داده‌هایی که در سطح سنجش فاصله‌ای هستند مورد استفاده قرارگرفته و سطح معنی‌داری و پذیرش فرضیه‌ها نیز حداقل ۹۵ درصد و حداکثر ۹۹ درصد اطمینان است. بااین‌وجود به‌طورکلی این فصل شامل دو بخش توصیف و تحلیل داده‌ها است و درنهایت با استفاده از آزمون فریدمن اولویت مؤلفه‌های اصلی تحقیق در رابطه با جلوگیری از تخلفات رانندگی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

- تحلیل داده‌ها

در این بخش به‌منظور استفاده درست از آزمون‌ها ابتدا از آزمون کولموگروف و اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن داده‌ها تأیید شده و سپس برای آزمون رابطه بین متغیرها از آزمون معنی‌داری همبستگی پیرسون استفاده شده است

- آزمون نرمال بودن متغیرها

پیش از آزمون فرضیه‌ها، لازم است تا نرمال بودن متغیرها بررسی شود. یکی از روش‌های بررسی ادعای نرمال بودن توزیع متغیر، استفاده از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف است[1]. نتایج این آزمون در جدول ۴ ارائه شده است.

فرضیه صفر: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال هستند

فرضیه مقابل: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال نیستند.

جدول ۳ - توزیع نرمال متغیرها

متغیر	آماره Z کلموگروف-اسمیرنف	سطح معنی‌داری
باور دینی	۱/۹۸۱	۰/۰۹۹
عمل به وظایف دینی	۱/۴۴۵	۰/۱۲۰
تمایل به تخلفات رانندگی	۱/۹۰۲	۰/۲۳۱

نتایج این آزمون نشان می‌دهد سطح معناداری متغیرهای تحقیق بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد یعنی فرضیه نرمال بودن آن‌ها (فرضیه صفر) تأیید می‌گردد. بنابراین می‌توان از آزمون‌های نرمال مانند تی یک متغیره استفاده نمود.

-فرضیه اول

بین باورهای مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه جود دارد.

1- Kolmogrov-Smirnov

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳
Urban managment
No.76 Autumn 2024

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

جدول ۴- همبستگی پیرسون

		باورهای مذهبی	گرایش رانندگان به تخلفات در رانندگی
باورهای مذهبی	Pearson Correlation	۱	549.-
	(Sig. 2-tailed)		۰۰۳.
	N	۲۰۰	۲۰۰
گرایش رانندگان به تخلفات در رانندگی	Pearson Correlation	549.-	۱
	(Sig. 2-tailed)	۰۰۳.	
	N	۲۰۰	۲۰۰

آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین دو متغیر باورهای مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) در رانندگی رابطه معنی‌دار معکوسی وجود دارد (p= -۵۴۹) و این رابطه بیش از ۹۹ درصد اطمینان معنادار است. یعنی هر چه باورهای مذهبی بیشتر گردد، میزان تخلفات در رانندگی از سوی رانندگان کمتر می‌گردد.

-فرضیه دوم

بین عمل به وظایف مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه وجود دارد.

جدول ۵- همبستگی پیرسون

		عمل به وظایف مذهبی	گرایش رانندگان به تخلفات در رانندگی
عمل به وظایف مذهبی	Pearson Correlation	۱	409.-
	(Sig.2-tailed)	-	۰۴۸.
	N	۲۰۰	۲۰۰
گرایش رانندگان به تخلفات در رانندگی	Pearson Correlation	409.-	۱
	(Sig.2-tailed)	۰۴۸.	-
	N	۲۰۰	۲۰۰

آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین دو متغیر عمل به وظایف مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) در رانندگی رابطه معنی‌دار معکوسی وجود دارد) (p= -۴۰۹) و این رابطه بیش از ۹۵ درصد اطمینان معنادار است. یعنی هر چه عمل به وظایف دینی افزایش یابد، میزان تخلفات در رانندگی از سوی رانندگان کاهش می‌یابد.

جدول ۶- آزمون فریدمن

ردیف	مؤلفه	میانگین	آزمون فریدمن	جایگاه اولویتی
۱	باورهای مذهبی	۳/۸۸۶۱	۴۳/۷	اول
۲	عمل به وظایف مذهبی	۳/۲۷۱۳	۱۲/۷	دوم
ضریب آزمون معنی‌داری خی ۲= ۱۲۱/۳ سطح معنی‌داری= ۰/۰۵				

برپایه آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی دو متغیر معنوی باورهای مذهبی و عمل به وظایف دینی و مذهبی، می‌توان بیان داشت که باورهای مذهبی در رتبه اول و عمل به وظایف دینی و مذهبی در رتبه دوم قرار دارند.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

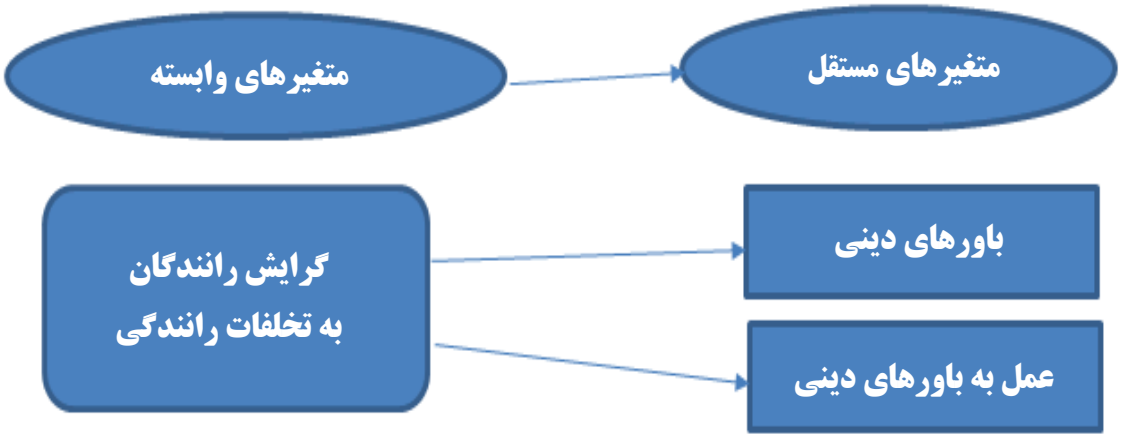

شکل ۱- مدل نهایی

در این بخش داده‌های تحقیق در قالب آمار توصیفی از قبیل میانگین، میانه، انحراف استاندارد، بیشینه، کمینه، چارک اول و سوم و... و همچنین آمار استنباطی از قبیل آزمون فریدمن، آزمون کای دو، آزمون نرمال بودن داده‌ها، ابعاد داده‌ها و نمودارهای پَراکنش و بارپلات با استفاده از زبان برنامه‌نویسی R استخراج و تجزیه‌وتحلیل شد. لازم به ذکر است که داده‌های تحلیل شده در این بخش از نوع داده‌های رسته‌ای هستند.

نتیجه‌گیری تحقیق

تصادف ترافیکی از عوامل متعددی ناشی می‌شود که از مهم‌ترین این عوامل، عامل انسانی است. خصوصیات اخلاقی اشخاص، تخلفات ترافیکی انجام گرفته به وسیله رانندگان و عابرین، اختلالت روحی و روانی، نامناسب بودن سیستم اعطای گواهینامه، کمبود آموزش‌های لازم برای رعایت مسائل ایمنی، کمبود نظارت بر نیروی انسانی و عابر پیاده مهم‌ترین عوامل انسانی هستند که باعث به وجود آمدن یک تصادف می‌شوند. از مهم‌ترین وظایف متولیان ایجاد امنیت در شبکه حمل‌ونقل کشور، شناخت این عوامل و تلاش در جهت کاهش اثر آن‌ها در ایجاد تصادف است. آموزش رانندگان و عابرین از طریق فرهنگ‌سازی به منظور تثبیت قوانین ترافیکی، تبلیغات و برگزاری برنامه‌ها و میزگردهای تلویزیونی با موضوع نقش عامل انسانی در بروز حوادث ترافیکی که جامعه اخلاق مدار، جامعه‌ای آرام و منظم است و نظم و انضباط در آن جامعه نماد و جلوه‌ای از آراستگی درونی افراد است که جلوه و نمود بیرونی آن در رعایت اخلاق در آن جامعه تجلی می‌یابد. با تأکید بر اینکه با کمک روحانیت معزز درصدد استفاده از آموزه‌های دینی در جهت اصلاح رفتار شهروندی و بهبود فرهنگ ترافیک استفاده کنیم، سیاست‌های تشویقی و تنبیهی شرکت بیمه در حمایت از رانندگان کم تخلف و تنبیه رانندگان پرتخلف، تغییر در برخی قوانین و مجازات‌ها برای اثرگذاری بیشتر و ایجاد تسهیلاتی برای عابرین پیاده از مهم‌ترین روش‌هایی هستند که استفاده از آن‌ها تا حد زیادی می‌تواند سبب کاهش نقش عامل انسانی در ایجاد تصادف شود. لذا باید از شیوه‌های فرهنگی در جهت جمع‌گرایی در رانندگی و جهت‌دهی کاربران ترافیکی به سمت احترام به همنوع و سایرین و توجه به خواست و انتظارات دیگران در قالب آموزش‌های عملی و اخلاقی سود جست و البته این نوع از آموزش‌های حتماً از سن کم آغاز گردد. چنانچه این شیوه‌ها همانند سایر کشورهای پیشرفته منطبق با فرهنگ جامعه و روح جمع‌گرایی و منطبق با ارزش‌های انسانی و حقوق دیگران باشد، به‌طور یقین در اصلاح رفتار رانندگی مؤثر است بوده و سلامت شهروندان را تضمین می‌نماید.

لیکن نتایج این تحقیق همسو با تحقیق موحد و شکرکن (۱۳۹۱) است که به بین نگرش‌های مذهبی و رفتارهای اجتماعی و رفتارهای پرخطر رابطه وجود دارد و این رابطه به‌طور معکوسی است. به نوعی که باورهای مذهبی بر سلامتی روح و روان و خوش‌بینی و سلامت رفتار و پیشگیری از قانون‌گریزی تأثیر دارد. از سوی دیگر نتایج این تحقیق، یافته‌های پژوهش آقایوسفی و آلواردو (۱۳۹۵) و ابوالقاسمی و حجاران (۱۳۹۴) را تأیید می‌کند که افرادی که دارای نگرش دینی بودند از رفتارهای مقابله دینی برای کاهش رفتارهای پرخطر استفاده بیشتری می‌کنند؛ و نیز دیندارها با اعتقادات دینی محکم‌تر و شیوه‌های مقابله‌ای متمرکز بر حل مسأله را بیشتر به کار می‌برند و افراد دارای نگرش ضعیف‌تر دینی هستند، راهبردهای هیجان مدار و غیرقانونی را مورد استفاده قرار می‌دادند.

از سوی دیگر نتایج این تحقیق همسو با یافته‌های هاشمیان در سال ۱۳۹۲ است که هر چه میزان معنویت و دینداری

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳
Urban managment
No.76 Autumn 2024

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

افراد زیادتر باشد، مصونیت بیشتری از بیماری‌های روانی و انحراف رفتاری و اجتماعی پیدا می‌کنند. همچنین، بین دفعات حضور در مسجد و میزان پرخاشگری رابطه معکوس وجود دارد و همچنین میزان پرخاشگری در مردان بیشتر از زنان و افراد مجرد بیش از افراد متأهل است.

همچنین یافته‌های این تحقیق نتایج تحقیق دوناهو[1] در سال ۲۰۱۱ را تأیید می‌کند که افرادی که از دینداری بالایی برخوردارند سازگاری بهتری با موقعیت استرس‌زا دارند. میزان پایین‌تری از هیجانات منفی و افسردگی را تجربه می‌کنند. اضطراب کمتری دارند، از مصرف مواد روان‌گردان و الکل پرهیز می‌کنند، از حمایت اجتماعی بالاتری برخوردارند. نتایج تحلیلی این تحقیق هم با بررسی نتایج فرضیه‌های تحقیق نشان داده شده که نتیجه فرضیه اول؛ بین باورهای مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه وجود دارد. آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین دو متغیر باورهای مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات در رانندگی رابطه معنی‌دار معکوسی وجود دارد (p= -۵۴۹)، و این رابطه بیش از ۹۹ درصد اطمینان معنادار است. یعنی هر چه باورهای مذهبی بیشتر گردد، میزان تخلفات در رانندگی از سوی رانندگان کمتر می‌گردد.

فرضیه دوم: بین عمل به وظایف مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) رانندگی رابطه وجود دارد. آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین دو متغیر عمل به وظایف مذهبی و گرایش رانندگان به تخلفات (عمدی و غیرعمدی) در رانندگی رابطه معنی‌دار معکوسی وجود دارد (p= -۴۰۹)، و این رابطه بیش از ۹۵ درصد اطمینان معنادار است. یعنی هر چه باورهای مذهبی بیشتر گردد، میزان تخلفات در رانندگی از سوی رانندگان کمتر می‌گردد؛ و درنهایت بر پایه آزمون فریدمن در خصوص اولویت‌بندی دو متغیر معنوی باورهای مذهبی و عمل به وظایف دینی و مذهبی، می‌توان بیان داشت که باورهای مذهبی در رتبه اول و عمل به وظایف دینی و مذهبی در رتبه دوم قرار دارند.

جدول ۷-آزمون فریدمن

ردیف	مؤلفه	جایگاه اولویتی
۱	باورهای مذهبی	اول
۲	عمل به وظایف مذهبی	دوم
ضریب آزمون معنی‌داری خی ۲= ۱۲۱/۳ سطح معنی‌داری P = > ۰,۰۱		

پیشنهادها

- ثبت رفتارهای ناهنجار ناپسند (توهین، فحاشی و هتاکی به دیگران) در سابقه گواهینامه رانندگی به عنوان تخلف توسط پلیس راهنمایی و رانندگی، عینیت بیشتری به ثبت رفتارهای پرخطر و مصادیق خشم در رانندگی و حادثه‌آفرین انسانی داده و می‌تواند در پیشگیری از آن‌ها مؤثر واقع شود. این راهکار می‌تواند رفتارهای ناهنجار رانندگی، باورهای دینی و معطوف بـه عرف جامعه و باورهای معطوف به توانایی خود را تحت تأثیر قرار دهد.
- استفاده از رسانه ملی و فضای مجازی در خصوص ارائه مطالب مرتبط با آموزه‌های دینی و ترافیک
- ارسال پیامک‌های آگاه‌سازی به رانندگان در خصوص آثار دینداری بر رانندگی بهتر
- نصب بیلبوردهای حاوی گزاره‌های دینی دارای مفاهیم ارشادی در خیابان‌ها و جاده‌ها برای کاهش تخلفات رانندگی
- گنجاندن موضوعات مرتبط با آموزه‌های دینی و مذهبی و نقش آن‌ها در آرامش، سلامت و صبر و بردباری و گذشت رانندگان در کتب درسی مقاطع مختلف تحصیلی
- استفاده از تریبون ائمه‌جمعه و جماعات برای گسترش فرهنگ رانندگی بهتر و ارائه آثار عمل به وظایف دینی در اصلاح رفتارهای ترافیکی
- افزایش تعامل بین پلیس راهور فراجا در نهادهای آموزشی و مذهبی به منظور استفاده از بستر آن نهادها برای ترویج آثار باور و عمل به وظایف دینی و مذهبی در ارتقا فرهنگ ترافیک
- بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر پیشگیری از تخلفات رانندگی
- بررسی تطبیقی نقش دینداری در کاهش تخلفات رانندگی در ایران و دیگر کشورها (به‌عنوان مثال: کشورهای ترکیه، فرانسه و الجزایر)
- نصب بیلبوردهای سؤالی- همراه با پاسخ آن که پس از طی مسافت مشخص جواب داده شود- در موضوع احترام به والدین در قالب موارد جدی و طنز در جاده‌ها
- بهبود کیفیت اماکن مذهبی قابل استفاده برای رانندگان از قبیل مساجد در سطح شهرها و در جاده‌ها به منظور ترغیب رانندگان به حضور در این اماکن و ادای فرایض دینی.

1. Dounaho

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]

منابع

- آیتی، حمید؛ خداکرمی، فائزه؛ ملایی، کامبیز؛ آفاق پور، آتوسا. (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر عوامل کالبدی شهری بر توسعه گردشگری مذهبی (مطالعه موردی؛ شهر شیراز)، مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره ۲۳، صص ۴۳- ۵۹
- اسماعیلی، علیرضا. (۱۳۸۸)، طراحی و تدوین الگوی راهبردی توسعه فرهنگ ترافیک) ارائه نمودار کلان نظام توسعه فرهنگ ترافیک، فصلنامه دانش انتظامی، سال دهم، شماره دوم، ۱۳۸۸: ۱۱۱ -۱۲۷.
- آریان پور، امیرحسین. (۱۳۵۳)، تدارک پژوهش‌نامه، تهران، مؤسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی.
- ابن‌بابویه، محمدبن علی (۱۴۱۳ ق)، من لایحضره الفقیه، ج ۴، مصحح: علی‌اکبر غفاری، قم: انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- بوترابی، خدیجه. (۱۳۸۲)، جلوه مشترک بهداشت روانی در ادیان توحیدی و کتب مقدس، صفحات ۲۰۵- ۲۱۱
- بوردیو پی‌یر (۱۳۸۰)، نظریه کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی. ترجمه مرتضی مردیها. تهران، انتشارات نقش و نگار.
- پالمر، مایکل، فروید، یونگ و دین (۱۳۸۵)، ترجمه محمد دهگانپور و غلامرضا محمودی، تهران، رشد
- پروچاسکا، جیمز او، نورکراس، جان سی (۱۹۹۹)، نظریه‌های روان‌درمانی، ویرایش چهارم، ترجمه سیدمحمدی، یحیی. (۱۳۸۱)، چاپ اول، تهران، انتشارات رشد، ۵۹.
- تمیمی آمدی، عبدالواحدبن محمد. (۱۳۶۶)، دررالحکم و دررالکلم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی.
- حسینی، سیدرضا. (۱۳۸۰)، اصلاح فرهنگ ترافیکی با اجتماعی کردن مجدد بزرگسالان، تهران:
- دادفر، محبوبه. (۱۳۹۳)، بررسی نقش دین در بهداشت روانی و فرآیندهای روان‌درمانی، تهران، خبرگزاری فارس.
- دعاگویان، داود. (۱۴۰۲)، الگوی انتظام‌بخشی ترافیک تهران با تأکید بر نقش فرماندهی انتظامی، تهران، دانشگاه علوم انتظامی امین.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۸۱)، لغت‌نامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران.
- رستگار، هدی. (۱۳۸۹)، نقش کارکردی آموزش و رسانه‌های جمعی در فرهنگ ترافیک با تأکید بر شهر مشهد، تهران، دومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری.
- سالاری‌فر، محمدرضا. (۱۳۹۶)، خانواده در نگرش اسلام و روان‌شناسی، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه و سمت.
- صفورایی پاریزی، محمدمهدی. (۱۳۸۶)، موزه‌های دینی و نقش آن‌ها در پیش‌گیری از آسیب‌های روانی، تهران، خبرگزاری فارس.
- عبدالرحمانی، رضا؛ اصحاب حبیب زاده. (۱۳۹۸). ارتباطات اجتماعی پلیس، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- عظیم‌زاده، آرزو (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش خودشفقتی ذهن آگاهانه بر رفتار رانندگی پرخطر. فصلنامه علمی راهور، ۴(۴۱)، ۲۰۶-۱۶۷. قابل بازیابی از http://talar.jrl.police.ir/article_99838.htm :
- عدالت‌خواه، ردین؛ پاک‌سرشت، لیمان. (۱۳۹۲)، سازوکارهای اشاعه فرهنگ صحیح ترافیک: تجربه دو کشور توسعه‌یافته، تهران، یازدهمین کنفرانس ایمنی حمل‌ونقل و ترافیک.
- عمید، حسن. (۱۳۸۶). فرهنگ فارسی عمید. چاپ ۱۳، تهران، امیرکبیر.
- علی‌خواه، فردین؛ پاک‌سرشت، سلیمان. (بی‌تا)، سازوکارهای اشاعه فرهنگ صحیح ترافیک: تجربه دو کشور توسعه‌یافته، WWWfardinalikhah. com
- قائنی، محمد. (۱۳۶۸)، گوهر دین در معرفت اصول و فروع دین، بی‌جا، بی‌نا.
- کاظمی، عباس و رضایی، محمد. (۱۳۸۵)، ترافیک و اخلاق شهروندی: شهر بی‌انضباط، ارائه شده در همایش انسان‌شناسی و اخلاق شهروندی، تهران، دفتر مطالعات فرهنگی شهرداری تهران.
- کرمی، جهانگیر/ روغنچی، محمود/ عطاری، یوسفعلی/ بشیده، کیومرث/ شکری، مهتاب. (۱۳۸۵)، بررسی روابط
- گزارش سالانه وزارت راه و ترابری و شهرسازی. (۱۳۸۴)، وضعیت ترافیک کشورهای جهان، ترکیه، تهران، مرک
- محبوبی منش، حسین. (۱۳۸۲)، اعتیاد مردان تهدیدی علیه زن و خانواده، فصلنامه کتاب زنان، سال ششم، شماره ۲۲: ۹۰-۶۷.
- محمدی، سید داوود و مهرابی زاده هنرمند، مهناز. (۱۳۹۴)، ارتباط نگرش مذهبی با مکان کنترل و نقش جنسیت - فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناختی، دوره ۹، شماره ۳ و ۴: ۴۷ – ۶۲
- معین، محمد. (۱۳۸۸)، فرهنگ فارسی، چ ۱۲، تهران، امیرکبیر
- نجاتبخش اصفهانی، علی. (۱۳۸۰)، روش‌های آموزش و ارتقاء فرهنگ عمومی، مجموعه مقالات دومین
- Avi Sagi & Daniel Statman، Religion and Morality، Rodopi1995 ، p.98.
- Bener A، Abu-Zidan FM، Bensiali AK، Al-Mulla AAK، Jadaan KS. Strategy to improve road safety in developing countries، Saudi Med J; 2003; 24: 603-608.
- Bener A، Lajunen T، Ozkan T، Haigney D. The effect of mobile phone use on driving style and driving skills. Int J Crash; 2006; 11 (5) 459-465 ،.
- Bourdieu Pierre. (1972) ، Esquise d'une théorie de la pratique، précedée de trois études d'éthnologie Kabyle، Ed Droz. Genève.
- Bourdieu Pierre(1989) ، Le sens pratique. Paris، Les Editions de Minuit.
- Cranton، P. (2008). Understanding and promoting transformative learning: A guide for educators of adults. San Francisco: Jossey-Bass.
- Deffenbacher، J. L. ، Deffenbacher، D. M. ، Lynch، R. S. ، & Richards، T. L. (2003). Anger، aggression، and risky behavior: A comparison of high and low anger drivers. Behaviour Research and Therapy،41 ، 718–701.
- Dixon، J. ، & Banwell، C. (2009). Theory driven research designs for explaining behavioral health risk transitions: The case of smoking. Social Science & Medicine2206-2214 ،68 ،.
- Jonatan Berg، "How Could Ethics depend on Religion"، A Companion Ethics، ed. Peter Singer، Blackwell،1991 ، p.531.
- Knittel Douglas L. Miller Nicholas J. Sanders (2001) ra A Joint Center of the Department of Economics، -MIT Energy Initiative and MIT Sloan School of Managementffic، Pollution، and Infant HealthTraffic، Pollution، and Infant Health.

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۶ . پاییز ۱۴۰۳

Urban managment
No.76 Autumn 2024

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-28]